

Hegel – en biografi

Terry Pinkard, *Hegel. A Biography*, Cambridge University Press, 2000, ISBN: 0 521 49679 9 (hardback), 780 sider, £25.00 (US\$39.95).

Blandt de måder, hvorpå et forfatterskab kan sammenfattes og perspektiveres, hører fra gammel tid ikke blot den filosofihistoriske redegørelse, men også biografien, centreret omkring forfatterens liv og konkrete forhold til samtiden.

Hegels forfatterskab er med tiden skildret flere gange på denne måde. Klassikeren par excellence er Karl Rosenkranz' *Georg Wilhelm Friedrich Hegel's Leben, Supplement zu Hegel's Werke* fra 1844, der på meget afklarende vis ikke blot skildrede Hegels vita, men bragte det offentliggjorte forfatterskab i forbindelse med en række upublicerede manuskripter, hvoraf mange først blev trykt efter år 1900, og hvoraf en del til dato kun er overleveret gennem Rosenkranz. En anden, mere ideologikritisk, klassisk biografi var Rudolf Hayms *Hegel und seine Zeit. Vorlesungen über Entstehung und Entwicklung, Wesen und Werth der Hegel'schen Philosophie* fra 1857. Med Hermann Nohls og andres publicering i begyndelsen af det 20'ende århundrede af nogle af Hegels teologiske og politiske ungdomsarbejder udvidede billedet sig. Siden er en række arbejder kommen til, bl.a. Johannes Hoffmeisters udgivelse af *Briefe von und an Hegel*, og de senere supplementeringer hertil, *Dokumente und Materialien zur Biographie* ved Friedhelm

Nicolin (1977). Sideblik på Hegel som person giver Günther Nicolins underholdende udgivelse af *Hegel in Berichten seiner Zeitgenossen* fra 1970. Med den igangværende historisk-kritiske udgivelse af Hegels *Gesammelte Werke* har et stort forskerhold med verdensomspændende arkivadgang tilvejebragt meget nyt materiale.

Terry Pinkard, der er professor i filosofi ved Georgetown University i USA, har siden 1987 gjort sig gældende med flere bøger om Hegel, senest *Hegel's Phenomenology* fra 1996. Pinkard har nu skrevet en ret glimrende levnedsskildring, *Hegel. A Biography*. I denne forener Pinkard de i dag foreliggende oplysninger om Hegels liv og levned fra breve, dokumenter og beretninger med kortfattede redegørelser for de større og mindre manuskripter, artikler og bøger, der kendes fra Hegels hånd. Selve biografien er ret traditionel, og bringer ikke så meget nyt frem, hvad der heller ikke kan forventes på baggrund af de mange tidligere Hegel-biografier, og de sidste fyrré års velstrukturerede informationsstrømme. Bogens styrke er materialerigdommen og de på mange måder udmærkede tekstreferater. Disse er solide, omend ikke så dybtgående, sådan som f.eks. Charles Taylors *Hegel* var det mht. forholdet mellem individ og samfund.

Pinkard sigter på et engelsksproget publikum, men kan bestemt læses med udbytte af nær sagt enhver med interesse i emnet.

Biografien er delt op i 15 kapitler, i alt 665 sider (ca. 200 sider om ungdomstiden; 200 sider om tiden hvor Hegel vandt fodfæste med *Phänomenologie des Geistes*, blev respekabel rektor og ægtemand i Nürnberg, siden professor i Heidelberg; resten om tiden i Berlin). Derefter følger knap 80 sider med noter, en kronologisk oversigt over Hegels liv, 15 siders bibliografi og et udmærket register. Alt udstråler filologisk soliditet.

Pinkard behersker i detaljer sit kildemateriale. Kun enkelte steder kommer han kulturelt til kort overfor sit tyske materiale, som når Carl von Clausewitz (s. 228) i stedet gives fornævnet »Friedrich Gabriel«, eller når den nürnbergerske variant af »Lebkuchen« s. 303 forklares som »a kind of gingerbread and chocolate cookie«. Men vi får en rigdom af personer og deres funktioner i samfundet præsenteret på en lødigt og ubesværet måde. En ting, bogen derimod ikke rigtig lever op til, er omslagets reklame for, at den giver et glimrende indtryk af datidens tyske samfund - hvis man hermed mener et samlet billede, eller bare en samling helhedsbilleder af de i virkeligheden noget forskellige statssamfund, som Hegel levede i. Pinkard har orienteret sig bredt, han gør sit bedste - vi får bestemt meget at vide, men den biografiske vinkel, dvs. at fokus ligger på en mand som Hegel, og nok også Pinkards historiske og sociologiske kundskaber, kommer til kort over for denne uoverskuelige opgave.

Kapitelindelingen følger Hegel fra fødsel (27. aug. 1770) til død (14. nov.

1831), på en måde der væsentligst orienterer sig ud fra de lokaliteter, som han opholdt sig på: Stuttgart, Tübingen, Bern, Frankfurt, Jena, Bamberg, Nürnberg, Heidelberg og Berlin. Lige så traditionel er orienteringen mod Hegels karriere; i nogle tilfælde er denne for massiv. Det gælder Hegels barndom, hvor Pinkard dels ligger under for nogle spekulationer om den tidligt døde moders versus faderens ønsker for drengens fremtid, hvordan dette gør sig gældende i skolevalg etc. Også ynglingens fremtidsplaner bliver stærkt udnyttet. Det går bedre senere hen, selv om karriereaspektet bliver overeksponeret. Karrieren betød meget for Hegel, men naturligvis er det her kildematerialet er mest fyldigt og eksplicit, og det fortegner billedet, herunder af Hegels relationer til andre mennesker.

Pinkards bog er fyldig, der kan dårligt nævnes et dokument, han ikke har haft fingre i, og på ofte elegant måde får inddraget. Han stræber med stort held mod at tegne et bredt billede af Hegel: Vi hører ikke blot om Hegels liv som student og om hans tidlige mindre succesfulde bestræbelser på at blive folkeoplyser, om hans familieforhold og embeder, men også detaljert om bl.a. hans smag for vin, whist og Bratwurst.

Alligevel, min fornemmelse er, at personerne i Hegels omgangskreds trods al god vilje af og til bliver gjort kedelige gennem det konstante fokus på lige præcis Hegels karriere. Ungdomsvenner som Hölderlin og Sinclair hører naturligvis på mange måder til i mytologiens land, men også senere

venner som Niethammer, Hr. og fru H.E.G. Paulus og Johannes Schulze bliver lidt for blege. Hvad sådanne sager angår har gamle Kuno Fischer unægtelig haft et større talent. Endnu værre er det med svigermoderen, Susanna von Tucher (der, i begejstring over svigersønnens talent for at forklare sagerne, ligefrem gav ham den opgave at skrive en verdenshistorie), og hustruen Marie (som var en drivende kraft bag »udgaven ved den foreviges venner«), altså personer, som vi måske ikke ved alverden om, men dog nok til at forstå deres pondus og betydning for Hegel og for andre. Hegels syn på kvinder forekommer mig noget for simpelt i Pinkards udlægning, for der er ingen tvivl om, at Hegel havde behov for det andet køn, og andet end den fixering på »passivitet«, Pinkard (s. 191) finder som det konstante træk. Imod taler Hegels breve til fruhen fra diverse rejser; også Antigone-analyserne og den gamle, øjenplirrende, smiskende »Philosoph Hegel«, som bevidnes af frk. Mendelssohn-Bartholdy i Hegel in Berichten seiner Zeitgenossen.

Polemisk mod de fortegninger, han har hørt indtil bevidstløshed, spørger Pinkard: »Who then was Hegel?«. Han gør sig store anstrengelser for at »situere« Hegel, give ham krop og klæder, relationer og samtid. Hvad Hegels sjæl angår har Pinkard fornøftigvis suppleret sine skildringer af tid og sted ved at lytte til filosoffens værker. Alt i alt efterlader bogen indtrykket af en lidt tør, borgerlig, mere intellektuelt end følelsesmæssigt modtagelig hædersmand, men også en mand der (alligevel?) har ydet et stykke filosofisk

arbejde. Smudsomslaget er helt i overensstemmelse hermed illustreret med Friedrich Hensels tegning af en Hegel i sin bedste alder, en klarøjet mandsperson, der ser ud til at have styr på tingene: dén, ganske selvtilfredse, arrive-rede Hegel, der af Pinkard benævnes: »the systematic philosopher of Geist and modern life« (s.220). Vi ved, og det fremgår også af biografien her, at Hegel som en lidt studs privatperson i mangt og meget forløb sig, men det lykkes for Pinkard at give gode belæg for, at hans filosofiske positioner i samtiden havde rimelighed. Hegels påståede opportunistiske og djengiskanske besathed af statsmagten har ifølge Pinkard ikke meget at gøre hverken med den virkelighed, hvori filosoffen levede og skrev, eller med hvad han faktisk skrev. Deri har Pinkard meget ret, selv om Hegels ikke helt tilfældige betydning som inspirator for den senere tyske statsretsdiskussion (magtstatstanken) nok underbelyses.

Efter mit eget noget subjektive indtryk har Hegel som menneske været mere fragil end Pinkard viser. Hegel har ofte nok i samvær haft tendens til rethaveriskhed, men jeg ser heri også en utålmodighed, en generthed, en utilpasethed, et dække over indre konflikter, som han med en smule trodsig stolthed langt hen så sig i stand til at holde sammen på, og måske også holde for sig selv. Bollingers portræt fra Jenatiden fremhæver trodsigheden; Sebbers lithografi den lærde i slåbrok med Aristoteles' Metafysik stående ved skrivebordets ben. Begge billeder er afbildet i Pinkards bog. Schlesingers langt mere

nervebetonede billede af den aldrende Hegel mangler derimod. Et menneske, en angst, et kaos. Widerspruchsgeist som systematisk refleksion af det absolutte? Eller vice versa?

Jørgen Huggler

Hauge på opdagelse i risikosamfundet

Hans Hauge, Liv og litteratur i risikosamfundet, Forlaget Modtryk, 1998, 192 sider, 198 kr.

Hvis man kigger i publikationslisten for Institut for Engelsk Filologi, Aarhus Universitet, for 1998, vil man se, at Hans Hauge tegner sig for ikke mindre end 15 udgivelser dette år – herunder bogen Liv og litteratur i risikosamfundet, der er udgivet på Forlaget Modtryk. Hans Hagues udgivelser i 1998 spænder emnemæssigt bredt: fra Grundtvig, den danske kirke og præstens rolle i et sækulariseret samfund over engelsklæreren som en tragisk figur og engelsk som fag til det specifikt litterære som fx en artikel om den canadiske litteraturteoretiker Northrop Frye eller en om kanonbegrebet, som Hauge som bekendt også har haft fat i tidligere. Når man dertil føjer, at Hans Hauge ikke sjældent dukker op i dagspresse og tv med synspunkter i aktuelle debatter, har man billedet af en alsidig intellektuel – lidt for alsidig kunne nogen måske finde på at mene, men dem om det – der ikke er bange for at blande sig i verserende samfunds- eller litteraturdebatter.

Indtrykket af den alsidigt orienterede og også meget bredt belæste

intellektuelle styrkes, når man læser Liv og litteratur i risikosamfundet. For her diskuteres veloplagt, og ikke sjældent med en polemisk brod, så forskellige emner som litteraturteori, sociologi, filosofi, historie, litteratur, undervisningssektoren, kulturbegrebet eller kulturbegreberne, videnskaben, subjektet, det moderne og især det, der kommer efter det moderne – det helmoderne, det andet moderne eller risikosamfundet, som Hauge med Ulrich Beck foretrækker at kalde det. Og Hauge diskuterer i sin bog i forlængelse af og i opposition til så forskellige traditioner som dekonstruktion (hvis anden bølge i Danmark, den amerikanske og litterære variant, Hauge tidligere har været en af hovedmændene bag introduktionen af), konstruktivisme, (ny)pragmatisme, (ny)biografisme, marxisme, kulturradikalisme, eksistentialisme – og endnu flere ismer. Der er med andre ord meninger om og holdninger til mangt og meget i Hagues bog – og altid, og det er bogens absolutte styrke og store gevinst, med et aktuelt eller aktualiserende perspektiv.

Liv og litteratur i risikosamfundet består af 9 essays – hovedparten har tidligere været offentliggjort i tidsskrifter og festskrifter som selvstændige essays. Det fremgår af henvisningerne til sidst i bogen, at de 9 essays i større eller mindre grad er skrevet om til lejligheden – dog ikke, må man tilføje, i så høj grad at man undgår gentagelser af pointer. Og det er egentlig en skam. For det udstiller for læseren, at der, selvfølgelig, forud for udgivelsen er gået nogle valg: skal det enkelte